

„Най іде до ідальні.“

Увійшла Гандзуня. Ціла біла. Білий, новий кожух, білий рантух попід бороду і на виду така біла-біла, ніби в ній каплі крові нема.

Я Гандзуню любив. Її чоловік був у нас пасічником на Керничках. Гандзуня привозила мід і яблука, такі солодкі, як мід. Брала мене на коліна й бавилася зі мною та казала, що колись бавила оттак мою маму. Я не міг собі уявити, як моя мама могла колись бути маленькою і бавитися в Гандзуні на колінах. Гадав, що вона жартує, бо Гандзуня й пожартувати любила. Очи, хоч старі, а все сміялися в неї.

Але тепер ті очи, ніби парсю зайшли і ціла вона виглядала як привид якийсь, не як жива людина. І тому я не біг до неї витатися, лиш непомітно відсунувся геть далеко у другий кінець покою. Не знав і не думав, чому це роблю, але так зробив.

А мама взяла Гандзуню попід руки, завела її в куток під піч і посадила на кріслі. „Пощож ви їхали, Гандзуню, у такий мороз?“ — питалася.

„До церкви і до вас, їмостунечко моя,“ — ледве вимовила. „Помолитися хотіла і подивитися на вас,“ — додала ледве чуто.

Мама розпинала кожух Гандзуні і розв'язувала рантух. Я бачив, як маленькі, немов діточі мамині руки дріжали і як мама хвилювалася чим раз гірше. „Ой якже ви змерзли, Гандзуню, як ви змерзли! Дивуюся Євці, що пустила вас у такий мороз. Також невістка! Чекайте, я вам зараз горячої кави принесу. Сядьте собі вигідно, опріться об стіну, та-ак“.

І мама побігла до кухні по каву. Мені, не знаю чому, зробилося страшно. Я хотів, щоб велика вказівка на годиннику добігла до малої і щоб годинник почав бити дванадцятую годину. Але він не спішився. Вказівка не посувалася, хоч маятник кивався, то вправо, то вліво.

На щастя мама з каєю з кухні прибігла. Зробила кілька кроків і нараз перед самою Гандзунєю зупинилася. „Ах!“ — і тарілка зі склянкою кави з дзенькотом полетіла на землю.

Гандзуня не жила.

Ю. С.

Нольомбіна.

(Під карнавал).

— Щодо того костюмового балю, що має бути нині вкюбі, — говорив при сніданні Архібалъд Велькін, коли його дружина в прегарнім синім шляфрочку наливала йому кави — то вигадка та не дуже мені подобається. А ти як думаєш, Наталіє?

Наталія глянула на мужа зі здивованням в великих голубих очах і спитала:

— Що тобі не подобається, любий?

— Ах, та справді глупа вигадка, що мужі й жінки мусять одягатися окремо, щоби нічого не знали про свої костюми.

За вісім літ подружого життя Архібальд Велькін мав змогу нераз переконатися, що мовчанка його жінки це ознака, що вона не згоджується з його думкою. Отже коли й тепер нічого йому не відповіла, уважав за вказане вияснити їй, про що йому йде, і сказав:

— Думаю, що було би ліпше, коли би ми виявили собі, як будемо переодягнені.

— Довідаємося про те, як знімемо маски.

— Але ж це не має зовсім сенсу, той цілий секрет — обстоював муж, чуючи, що йому зачинається робити гарячо.

— Подай панові мармоляди — звернулася жінка до служниці.

Архібальд взяв трохи мармоляди, а по тім повторив:

— Думаю, що то не має сенсу.

Але Наталія нічого не відповіла. Архібальд подумав собі, що ніколи в житті не зустрічав жінки, котра би так вміла мовчати, як його дружина. Надавало це їй прикмети якоїсь таємничої сили.

— Голова клюбу говорив мені, що розіслано понад п'ятьсот запрошень. Значить, товариство буде дуже різнорodne. Хотів би я знати, в яким будеш костюмі, щоб могли мати тебе в своїй опіці.

— Дуже це гарно з твого боку, але я переконана, що не знайде потреба опіки наді мною.

— Навпаки, може зайти.

— Ох, не думаю. В нашім клубі це виключене.

— Але ж говорю тобі, буде товариство дуже різнорodne. Ти гарна, а в додатку блондинка.

А що Наталія дальше мовчала, додав по хвилині тоном, що в нім дзвенів легкий докір.

— Блондинки мають звичайно величезний успіх.

— Візьми, прошу, гарячих пригріванців — сказала жінка, коли увійшла до покою служниці.

Муж взяв і мовчав, доки не вийшла покоївка.

— Досконало знаєш, що люди в масках і костюмах набирають сміливости. Крім того буде много нап'ятоків, бо від часу введення прогібіції всі надмірно багато пють. Це ще одна причина, чому хочу знати.

— Що знати?

— Що? — повторив з іритацією. — Те, про що я питав: який одягнеш костюм?

— На мою думку, якщо тобі скажу, ціла забава буде власнито зіпсута. Як тобі смакує та вудженина? Це новий гатунок.

— Слухайно! — промовив остро Архібальд. Не уявляй собі,

що зможеш в такий спосіб відвернути мою увагу. Видається тобі, що не потребуєш опіки, але це очевидно тому, що маєш гіршу пам'ять ніж я. Перед твоїм фліртом з тим ляльковатим офіцером французом, яким ти так захопилася, думав я, що справді не потребуєш опіки, але тепер... — урвав нагло.

Кинувши їй в обличчя пригадку того одного й самотнього звернення уваги на іншого чоловіка, якого впродовж стільки літ подружнього співжиття допустилася, Архібальд відразу пожалував своїх слів. Так завжди було. Завсіди говорив сам собі, що того роду докори є доказом його дрібноміщанства і постановив ніколи більше про те не згадувати. Глупим було не панувати над почуттями заздрощів з приводу однієї історії, самотньої взагалі в подружжій житті Наталії, що мала місце кілька літ тому, тим більше, що в дійсності та „історія“ була зовсім невинною, а француз був далеко не молодим. Говорячи собі в дусі, що треба було бути останнім дурнем, щоби могли думати про те, а ще більшим, щоби все те повторяти, Архібальд встав від слова та вийшов злий, і на себе, і на жінку.

Для заховання таємниці рішено, що жінки будуть їли обід і будуть одягатися в інших домах, як їх чоловіки, по чім всі пойдуть просто до клубу в маски. Супроти того Архібальд Велькін залишив вільну руку своїй жінці й її приятелькам і, взявши валізу з костюмом, що мав переміняти його в Карла II., поїхав в своїм жовтій машині до Тома Байне. Там застав товариство, зложено з кільканадцяти чоловіків, що з них одні вже були переодягнені, інші швидко переодягалися, а всі тримали в руках склянки з „коктейлем“ *).

Коли Архібальд вложив королівську перуку, вдяг короткі до колін штани і випив три склянки коктейлю, його погляд на масковий бал дещо змінився. Та таємничість, це була все таки добра вигадка: убавиться напевно досконало. Хоч, що торкається Наталії, думав, що повинна була йому сказати, як одягнеться. Чув до неї далі якийсь жаль за те.

Том Байне мав досконалу пивницю. При обіді на столі стояли великі келишки, а „Scotch“ **) був виїмково добрий. При виході з дому разом з іншими, Архібальд Велькін зобачив в люстрі свою постать і на той вид огорнуло його почуття задоволення. На його грудях блищала велика, обсіпана брилянтами зірка. Чорні шовкові панчохи увипуклювали зграбні ноги. Довга, темна перука надавала обличчю таємничого вигляду. Остаточно, чи варта було турбуватися, що Наталія не хотіла зрадити таємниці свого костюму? О, ні! Предкладав їй свою опіку — того було досить. Вона предсінь теж не знає, як він буде одягнений. Рішучо буде він бавитися досконало.

Їхав до клубу з арабом, китайцем і вояком Континентальної Армії як своїми пасажирами. Їхав, як міг найскорше, щоби ніхто не пізнав його машини. Зупинився з боку дороги в досить зна-

*) Американський напій.

**) Рід горілки.

чний віддалі від дому і пішов зі своїми товаришами в напрямі входу.

Двері й вікна в клубі були отворені, танці вже розпочалися. Ідучи по травнику, чули звуки музики. Станули в дверях, що провадили до салі танців. Архібальд Велькін приглядався якийсь час веселому видовищу. Військові, кльовни, пакери, тореадори, гейші, арлекіни, ковбої, еспанські сеньоріти, мандарини, пірати, німфи, турки, селяни — всі в масках, крутилися в такт музики „язбанду“.

В одній хвилині видавалося йому, що пізнає свою жінку. Була переодягнена — якщо то була Наталія — за даму французького двора. На обличчю мала „мушки“, високу упудровану перуку, сукню „панич“ з шовку в квітки і танцювала з римським глядіатором. Архібальд приглядався їй уважно. Зі зросту фігури й рухів дуже пригадувала Наталію, а костюм, втриманий в спокійному тоні, мабуть потверджував добрий смак його жінки. Коли перейшла кілька разів коло нього, був цілком певний, що це вона.

По хвилині звернула його увагу на себе Клеопатра, що танцювала фокс-трога з Наполеоном. Наталія могла бути теж гарною Клеопатрою, якби належала до жінок, що хочуть показуватися публично в так скупім одягу.

Та Клеопатра була рішучо дуже приманчива. Архібальд підійшов до неї. Танцюючи з нею, розмовляв змінним голосом, а при тім намагався вгадати, ким вона може бути. Але гарна єгиптянка мала успіх. В коротці вхопив її індійський раджа, а Карло II. зачав оглядатися за Кольомбіною, що минаючи його кілька разів в танці, немов відповідала на його зачіпні погляди.

В тій хвилі йшла саме через салю з гарним молодцем з кольоніяльних часів. Була це жива осібка в сукні з чорного атласу. Велика біла креза і замашистий чорний капелюх на коротких, червоних звитках волосся доповнювали одяг. Виглядала як усіблення веселости.

Архібальд підійшов до неї, запросив її до фокс-трота і переконався відразу, що її танець потверджує його перше добре вражіння.

— Старався я паню зустріти — зачав розмову навмисне дуже низьким голосом.

— Чи так? — защебетала. Но, то значить, що ми чуємо до себе симпатії, бо я теж дивілася на вас, ви такій дужій, гарній мужчіна.

— Чи пані є французкою? — запитав своїм змінним голосом, чи так лиш пані вдають французьку вимову?

— А як монсієр мисліть?

— Я „мислю“, що якщо навіть пані вдають, то роблять це дуже добре.

— А ви, ви є злі король. Як мається ваша Нель Гвен? — спитала.

— Даймо спокій Нель Гвені — відповів. — Я зайнятий па-нею. І прошу мені не говорити, що ви є переодягнуною жінкою когось, хто провадить інтереси в Нью-Йорку і грає в „базе-баль“ неділями тут у нас.

— Монсієр має надію, що я є весела французька дівчина?

— Так саме!

— Но, то нехай монсієр іде за мною.

Ідучи за нею, згубив її з очей на хвилю, бо в темноті її чорна сукня була невидна. Але коли втікала по сходах в напрямі травника, замітив її білу крезу і побіг за нею. Зникла за великим корчем бозу. Почув її веселий сміх і, підбігши з другого боку, зловив її. А що вона виривалася і все сміялася, і тому, що було темно й обоє були в масках та боз пах солодко, то схилився і вже мав її поцілувати, коли нагло випорхла йому з рук та втекла зі сміхом в напрямі дороги.

Вязень, що утік і його зловили поновно, заслугує на додаткову кару. Коли Карло II, набігавшись по срібно-зеленім в світлі місяця травнику, схопив Кольомбіну, що втікала, і взяв данину з її уст, був счудований її повільністю. Та сповидна її повільність змилила його; був певний, що не буде вже більше втікати. Але вона нараз блискавичним рухом вирвалася знову і побігла — тим разом в напрямі клубу.

Коло самих входових дверей догонив її. Просив, щоби залишилася, але це нічого не помогло.

— Ні — сказала рішучо — ви є злий хлопчище, знаю про те тепер. Мій муж буде злий.

Тепер щойно Архібальд стямився. Згадав Наталію. В його уяві зарисувалася мала гарна капличка, що в ній присягав він з любовю на вірність своїй дружині. Зробилося йому ніяково, навіть прикро, як це буває у вірних мужів... жалував своєї поведінки.

— Це предсінь забава — немов виправдував себе Карло II.

— Так — відповіла Кольомбіна — але я маю вже досить забави, мій королю.

Рушила в напрямі салі, і Архібальд пішов за нею. Зупинилися на хвилю в дверях та приглядалися танцюючим.

— Прошу пані поглянути! — закликав нагло. — Тут є друга Кольомбіна. Зовсім така сама, як пані, має навіть таке саме червоне волосся.

— Так, мі прийшли разом.

— Але припустім, що згублю паню з очей; в який спосіб буду міг віднайти вас знову? Як буду міг відрізнити вас від тої другої?

— О, то є пігання!

— Ходім танцювати — в танці умовимося.

— Ні, монсієр, — відказала Кольомбіна — я тепер мушу танцювати з ким іншим.

Коли це говорила, зближився якийсь закаптурений монах і забрав її.

— Прошу прийти тут пізніше — крикнув за нею король Карло, але вона потрясла заперечуючо головою.

— Отже як буду міг вас відшукати?

— Міслю, що не будете могли! — відповіла Кольомбіна, і король почув знову її спокусливий сміх.

Зняковівий монарх вернув до дверей і водив по салі очима. Раз здавалося йому, що бачить Кольомбіну зі сицилійським розбійником. Рушив до неї, але то була, видно, та друга Кольомбіна, бо якось не розпізнавала його, крок її не був так легкий, як тамтої, і говорила без французького акценту й вимови.

Менше з тим. Знайде свою загублену Кольомбіну. А коли здіймуть маски, довідається, ким вона є. Від часу до часу, коли бачив Кольомбіну в чорнім капелюсі на червоних звитках, підходив до неї, але за кожним разом зустрічало його розчарування: завсіди виявлялось, що це якраз та друга. Питав її, чи не знає, де є та перша, але нічого не міг довідатися.

Коли о півночі танцюючі зняли маски, Архібальд бігав по балевій салі і сусідніх кімнатах, шукаючи Кольомбін, але тепер не міг знайти жадної з них. Не міг знайти також ані своєї жінки, ані дами французького двора.

Де могла бути Наталія? Повинна знаходитися на балевій салі. Це було одиноко відповідне місце на того роду забаві для статочної замужної жінки. Було би зовсім невідповідним ходити по городі при місяці з незнайомим, замаскованим мужчиною. За непокоєний поведінкою жінки, Архібальд шукав її зором на терасі і на травнику та на хвилю забув про Кольомбіну.

Не знайшовши нігде жінки, вернув до клубу і зателефонував до дому.

— Гальо? — Архібальд зі здивуванням розпізнав голос Наталії.

— Шукав я тебе всюди — сказав. Чому вернула ти так вчасно до дому?

— Ох, я мала вже досить.

— Чи ти добре бавилася?

— Виїмково добре — запевнила його.

— Отже не розумію, чому в таким випадку вернула ти до дому?

— На маскарadaх люди часто роблять зовсім несподівані речі — відповіла Наталія і, заки Архібальд вспів запитати, що значить та увага, спитала: — А ти добре бавився?

— Ох, не дуже — відповів і, постановляючи з цікавості ще раз пошукати Кольомбіни, додав: Залишусь ще тут на хвилю, якщо не маєш нічого проти того.

— Очевидно, що ні. Добраніч, коханий — закінчила Наталія і відложила слухавку.

— Но, моє любе — говорив при сніданні Архібальд Велькін, коли його жінка в прегарнім блідорожевім шляфрочку наливала кави — це була досконала забава, правда?

А коли Наталія кивнула головою притакуючо, продовжав дальше з запалом:

— Дуже було забавне, що мужі й жінки нічого не знали про свої костюми. А ти як думаєш?

— Дуже забавне — повторила Наталія.

— Я певний, що розпізнав тебе — мовив Архібальд.

— Чи так? — глянула на нього уважно.

— Так. Ти була в костюмі дами французького двору, в високій упудрованій перуці.

Здивувався, коли Наталія всміхнулася і кивнула заперечуючо головою.

— То не була ти? Справді ні?

— Справді ні.

— То ж який ти мала костюм?

— Була я Кольомбіною — відповіла Наталія і звернулася до покоївки. Подай панові трускавкове варення.

— Архібальд мовчки взяв варення, розсмарував, зів, запив кавою і вкінці заризикував:

— Були дві Кольомбіни, одягнені зовсім однаково.

— Так. Це є рештки тої нової вудженини. Чи смакує тобі той гатунок?

— Ох, є досконалий — відказав муж з розсіянням. Обі Кольомбіни, що їх я бачив, мали червоне волосся.

— Перуки.

— Перуки? — повторив Архібальд. — Не виглядало на перуку.

— Мужчини не дуже вміють розрізняти такі речі — відповіла Наталія і на велике счудовання мужа додала: — Чи пригадуєш собі того милого військового старшину, француза, що мені подобався три роки тому?

— О... авжеж.

— Він носив перуку.

— Що? Звідки знаєш про те?

— Я завважила це від першого разу, скоро його зобачила.

— Гм! — мрукнув муж і сидів якийсь час в задумі.

— Наталія теж мовчала.

— Слухай, кохана — вимовив врешті — не говорім вже ніколи більше про того офіцера француза. Це було так давно і зрештою, це була цілковита дурниця.

Якщо Архібальд мав надію, що жінка оцінить, як слід, його великодушність, то зустріло його розчаровання; Наталія нічого не відповіла.

— Хто була та друга Кольомбіна? — спитав, якби від нехоти, встаючи від стола.

— Очевидно хтось, хто купив такий сам костюм, як я — відказала жінка.

— Але... — вкусився в язик і по хвилині додав. — Здається мені, що не повинні продавати однакових костюмів на один і той сам баль. Чи ж ні?

Одначе Наталія нічого не відповіла.

